

Kapiści. Sto lat!
Kapists. Happy 100th!

Muzeum
Narodowe
w Krakowie

O Komitecie Paryskim i wystawie

Niniejszą wystawą Muzeum Narodowe w Krakowie świętuje setną rocznicę powstania jednej z najważniejszych dwudziestowiecznych grup artystycznych w Polsce. Komitet Paryski, którego członków zwano później kapistami (od skrótu KP), został zawiązany w 1923 roku przez studentów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie ze względów praktycznych. Celem były paromiesięczne studia malarstwa w Paryżu, pod artystyczną opieką ich profesora – Józefa Pankiewicza. Wyjazd doszedł do skutku we wrześniu 1924 roku i ostatecznie trwał siedem lat – większość uczestników powróciła do Polski w 1931 roku. Studia u Pankiewicza legły u podstaw rozwoju członków grupy jako malarzy. Niezwykle istotne były lekcje prowadzone przez profesora w Luwrze. By się utrzymać, studenci organizowali bale – najsłynniejszy z nich był ten zorganizowany w 1925 roku, w którym uczestniczył Pablo Picasso. W czasie pobytu we Francji grupa pokazała swoje dzieła na dużych wystawach – w paryskiej Galerii Zak (1930) i w genewskiej Galerii Moos (1931) – które rozślały ją w Polsce. Po powrocie do kraju kapisci zajęli znaczące miejsce w strukturach Związku Zawodowego Artystów Plastyków i byli głównymi inicjatorami powstania ważnego dla popularyzacji sztuki czasopisma „Głos Plastyków”.

Na twórczość członków grupy bezpośredni wpływ wywarł ich mentor, inspirowali się też dziełami „ojca malarstwa współczesnego” Paula Cézanne’a i postimpresjonisty Pierre’a Bonnard, z którym Pankiewicz się przyjaźnił. Na wystawie świadectwem tej bliskiej relacji jest namalowany przez tego ostatniego *Powrót z kąpieli*, przedstawiający idące

About the Paris Committee and the Exhibition

With this exhibition, the National Museum in Krakow celebrates the centenary of one of the most important Polish art groups of the 20th century. The Paris Committee, whose members were later called Kapists (from the Polish abbreviation ‘KP’), was founded in 1923 by students of the Academy of Fine Arts in Krakow for practical reasons. The aim was to study painting in Paris for a few months under the artistic supervision of their professor, Józef Pankiewicz. The trip came to fruition in September 1924 and ultimately lasted seven years, with most participants returning to Poland in 1931. Studying with Pankiewicz was fundamental to the development of the group’s members as painters. The lessons given by the professor at the Louvre were crucial. To support themselves, the students organised balls, the most well known of which was held in 1925 and attended by Pablo Picasso. During their stay in France, the group showed their works in major exhibitions – at the Galerie Zak in Paris (1930) and the Galerie Moos in Geneva (1931) – which made them famous in Poland. Upon their return to Poland, the Kapists took a prominent place in the structure of the Association of Polish Artists and Designers and were the main initiators of the magazine *Głos Plastyków* (The Voice of Artists and Designers), which was important to the popularisation of art.

The group members’ work was directly influenced by their mentor. They were also inspired by the works of the ‘father of modern painting’ Paul Cézanne and the Post-Impressionist Pierre Bonnard, who was friends with Pankiewicz. This close relationship is evidenced in the exhibition by the latter’s *Return from a Swim*, depicting

Spotkanie kapistów i ich przyjaciół z okazji wynajęcia mieszkania przez Seweryna Boraczoka, Paryż około 1930 roku. Z archiwum Jacka Cybisa, opracowanie zdjęcia Anna Zelmańska-Lipnicka • Meeting of the Kapists and their friends to celebrate Seweryn Boraczok renting a flat, Paris, ca. 1930. From the archive of Jacek Cybis, photo edited by Anna Zelmańska-Lipnicka.

Widocznymi • Pictured: **1.** Józef Jarema (Józek), **2.** Jadwiga Mańkowska, **3.** Dixi Boraczok, **4.** Jan Cybis, **5.** Maria Kinga Balowa, **6.** Janusz Strzałecki, **7.** Zygmunt Mycielski, **8.** Seweryn Boraczok (Ero), **9.** Hanna Rudzka-Cybisowa (Hanka), **10.** Zygmunt Waliszewski (Zyga), **11.** Max Kruger, **12.** Magdalena Mańkowska (Maga), **13.** Jan Lechoń, **14.** Danuta Szczepańska, **15.** Artur Nacht, **16.** Kazimierz Tomorowicz, **17.** Ellen Fischer, **18.** Józef Czapski (Józio). Na zdjęciu nieobecni są kapiści • Kapists absent from the photo: Dorota Berlinerblau-Seydenmannowa, Tadeusz Piotr Potworowski, Janina Przećławska (Boddane), Stanisław Szczepański, Marian Szczyrbuła, Jacek Puget.

● **Józef Pankiewicz (1866–1940)**

Powrót z kąpieli
ok. 1911, olej na płótnie
Muzeum Narodowe w Krakowie

Return from a Swim
ca. 1911, oil on canvas
National Museum in Krakow

znad morza Martę Bonnard i Wandę Pankiewiczową. Obraz jest wspomnieniem jednych ze wspólnych wakacji, spędzonych przez oba małżeństwa w Saint-Tropez. Bonnard, najwybitniejszy francuski postimpresjonista, wpłynął na twórczość kapistów przede wszystkim intensywnymi barwami oraz przedstawieniami krajobrazów i wnętrz w pełnym słońcu. Tematem jego obrazów były zazwyczaj pejzaże lub sceny z życia bliskich osób, przede wszystkim żony, w których postaci nie stanowią głównego motywu. Czasem krawędź obrazu obcina sylwetkę lub fragment kompozycji, wprowadzając nastrój szkicowości i niedopowiedzenia. Sprawiało to, że zaliczono jego twórczość do malarstwa intymistycznego.

Kapistą, którego twórczość w okresie paryskim była najbliższa malarstwu Bonnarda, był Józef Czapski. Choć po wojnie stylistycznie malował inaczej niż w okresie paryskich studiów, to jednak myślenie o malarstwie – w tym charakterystyczne „fotograficzne” kadrowanie kompozycji – pozostało u niego bonnardowskie.

Na wystawie zaprezentowano przede wszystkim wczesne prace kapistów, na których wspomniani mistrzowie odcisnęli wyraźne piętno. Obrazów z tego okresu zachowało się mało, jednak wskazują one na wspólne zainteresowania malarskie wszystkich członków grupy. Szczególną uwagę warto zwrócić na dwa dzieła, które były prezentowane w Galerii Moos w 1931 roku: *Kwiaty* Piotra Potworowskiego (ok. 1930) i *Ulica w Châtillon* Janusza Strzałeckiego (1925). Oba są przykładami dojrzałego malarstwa członków grupy. Kuratorom wystawy nie udało się odnaleźć żadnej pracy Janiny Przeclawskiej, pierwszej żony Strzałeckiego.

Marthe Bonnard and Wanda Pankiewiczowa walking back from the beach. The painting is a remembrance of one of the holidays spent by both couples in Saint-Tropez. Bonnard, France's most prominent Post-Impressionist, influenced the work of the Kapists with his intense colours and depictions of landscapes and interiors in full sunlight. The subjects of his paintings were usually landscapes or scenes from the lives of his loved ones, especially his wife, in which the figures were not the main motif. Sometimes the edge of a painting cuts off a silhouette or fragment of the composition, creating a sketchy and understated feel. This led to his work being classified as Intimist painting.

The Kapist whose work in the Paris period was closest to that of Bonnard was Józef Czapski. Although his style after the war was different from that during his Parisian studies, his approach to painting, including the characteristic 'photographic' framing of his compositions, remained Bonnardian.

The exhibition features mainly early Kapist works, on which the masters mentioned above left a clear mark. Few paintings from this period have survived, but they show the common artistic interests of all the members of the group. Two works exhibited at the Galerie Moos in 1931 are particularly noteworthy: *Flowers* by Piotr Potworowski (circa 1930) and *A Street in Châtillon* by Janusz Strzałecki (1925). Both are examples of mature painting by the group members. The curators of the exhibition were unable to find any works by Janina Przeclawska, Strzałecki's first wife.

Choć grupa została zawiązana w celu utylitarnym, to jednak z biegiem czasu powstały – głównie dzięki Janowi Cybisowi – ogólne założenia jej „koncepcji malarskiej”. Zasadniczym zagadnieniem był dla nich kolor, który pojawia się na obrazie dopiero w zestawieniu z innymi kolorami i buduje bryłę, i przestrzeń. Używali sformułowanego przez Pankiewicza pojęcia „gry barwne”, które oznaczało staranne badanie wzajemnego oddziaływania kolorów na siebie. Te sąsiedztwa i relacje barw zobaczone w naturze były wyselekcjonowane i przetransponowane w ten sposób, by osiągnąć „niezachwianą płaszczyznę obrazu równomiernie napiętą”. Kolor przetrawiony w umyśle malarza był na płótnie składany z drobnych plam. Podobnie jak Cézanne, malarze unikali budowania kształtu przedstawianych przedmiotów za pomocą linii i tworzyli go kolorem. Na obrazach kapistów perspektywa, stosunki przestrzenne przedmiotów i światłocien miały być przedstawione za pomocą różnic w tonacji barw (ciepłe–zimne). Członkowie grupy malowali prawie wyłącznie z natury. Ponieważ treść nie była dla nich elementem ważnym, tematyka obrazów ogranicza się do podstawowych: krajobrazu i martwej natury, rzadko portretu. Byli wrogami dekoracyjności i stylizacji odautorskiej.

Jedynie Zygmunt Waliszewski – „cudowne dziecko” wśród kapistów – wyłamywał się z tych reguł, ukazując w często groteskowy, dynamiczny sposób relacje między postaciami lub malując przedstawienia w stylu dawnych epok (np. renesansowe uczt). Inaczej niż u reszty kapistów, temat miał dla niego duże znaczenie. Na wystawie wyróżniono jego dwa dwustronne obrazy. Pierwszy z nich to dumny *Autoportret*, ofiarowany matce po wstąpieniu do krakowskiej Akademii, na którego odwrocie znajduje się scena w loży teatralnej, przedstawiona

Although the group was formed with a utilitarian purpose, the general principles of its ‘painting concept’ emerged over time, thanks largely to Jan Cybis. The fundamental issue for them was colour, which only appears in the paintings in combination with other colours, creating solidity and space. They used Pankiewicz’s term ‘colour games’, which denoted a careful study of how colours interact with each other. These colour adjacencies and relationships seen in nature were selected and transposed in such a way as to achieve an ‘unwavering picture plane of even tension’. The colour processed in the painter’s mind was assembled on the canvas from small patches. Like Cézanne, the painters avoided constructing the shape of the depicted objects with lines, using colour instead. In Kapist paintings, perspective, the spatial relationships of objects and chiaroscuro were to be represented by differences in colour tones (warm/cold). The members of the group painted almost exclusively from nature. Since content was not a significant element for them, the subjects of the paintings are limited to the basics: landscape and still life, rarely a portrait. The Kapists were enemies of ornamentation and individual styling.

Only Zygmunt Waliszewski – a ‘child prodigy’ among the Kapists – departed from these rules, often depicting relationships between characters in a grotesque, dynamic manner, or painting themes in the style of past eras (e.g. Renaissance feasts). Unlike to the other Kapists, the subject matter was vital to him. The exhibition highlights his two double-sided paintings. The first is the proud *Self-Portrait*, gifted to his mother when he entered the Krakow Academy, with a scene in a theatre box on the reverse, depicted in the artist’s

● **Dorota Berlinerblau-Seydenmannowa (1898?–1943?)**

Kobieta pod oknem
lata 30. XX w., olej na płótnie
Muzeum Narodowe w Warszawie

Woman by the Window
1930s, oil on canvas
National Museum in Warsaw

● **Jan Cybis (1897–1972)**

Kwiaty w kloszu
1939, olej na płótnie
Muzeum Narodowe w Krakowie

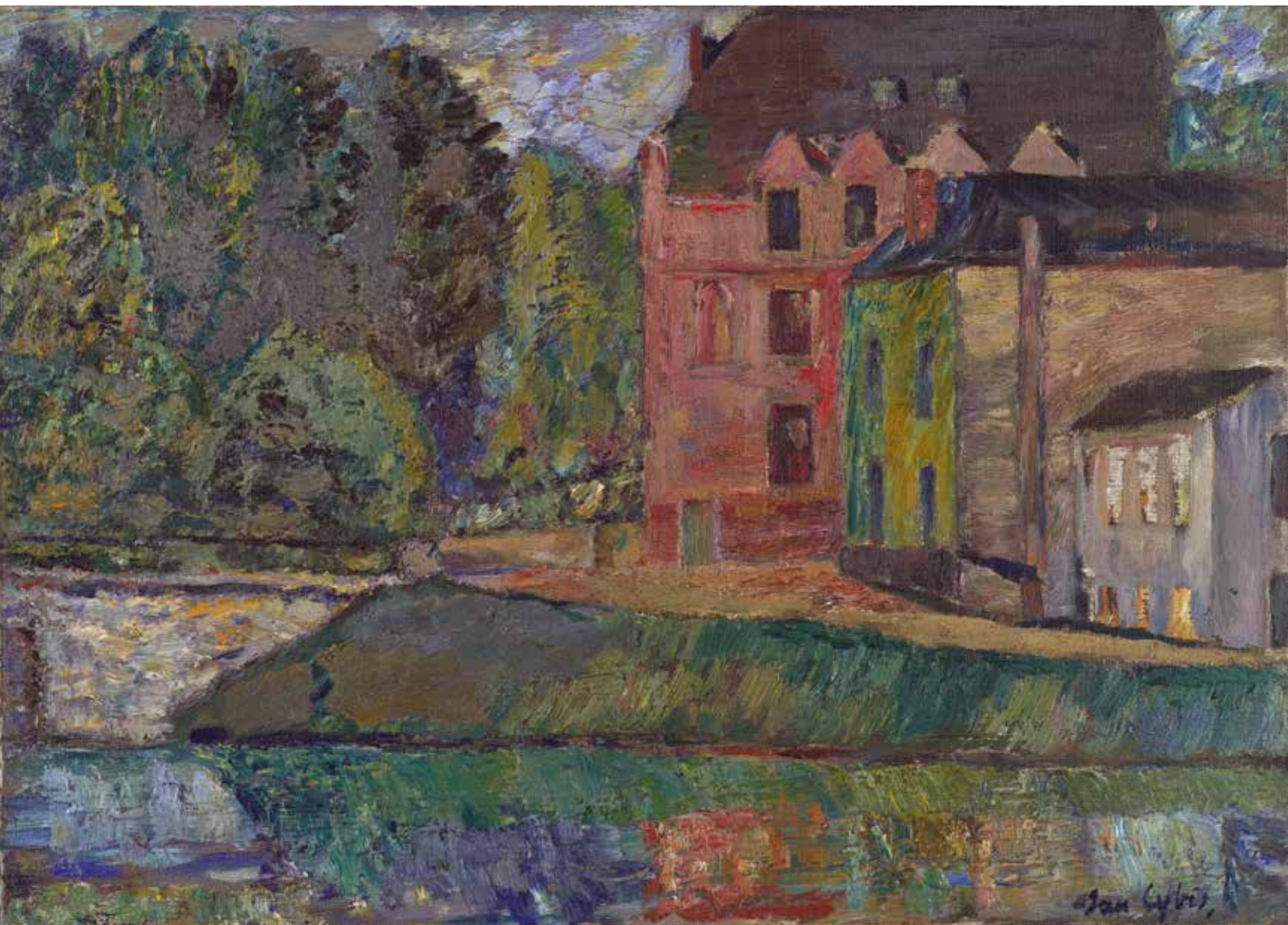
Flowers in a Vase
1939, oil on canvas
National Museum in Krakow

● **Zygmunt Waliszewski (1897–1936)**

Martwa natura z jabłkami
ok. 1927, olej na płótnie
Muzeum Narodowe w Krakowie

Still Life with Apples
ca. 1927, oil on canvas
National Museum in Krakow

● Jan Cybis (1897–1972)

Pejzaż z Moret

1928, olej na płótnie

Muzeum Narodowe w Krakowie

Landscape of Moret

1928, oil on canvas

National Museum in Krakow

● **Józef Czapski (1896–1993)**

Kwiaty w czarnym flakonie
1936, olej na płótnie
Muzeum Górnośląskie w Bytomiu

Flowers in a Black Vase
1936, oil on canvas
Upper Silesian Museum in Bytom

characteristic grotesque manner. The second is a winter view of a town, a huge work for a Kapist, featuring a Renaissance feast – one of the painter's favourite subjects in the early 1930s – on the reverse. The painting has never been exhibited or published before.

The works that came closest to Jan Cybis' concept of painting were those by Hanna Rudzka-Cybisowa, who remained faithful to it until the end of her life. At the other end of the spectrum were Piotr Potworowski and Józef Jarema, whose paintings gradually moved towards abstraction. One example of the group's post-war work and the radical implementation of their theoretical proposals are the paintings of Jan Cybis. Their painterly structure is close to bas-relief and the subject matter can be rather unclear at times. What is striking about them is their impressionism and the mood they create with colour combinations that completely disregard contours.

The Kapists at the National Museum in Krakow

The National Museum in Krakow has a large collection of Kapist works. Most were created in the 1930s and after 1945, which gives an idea of the variety of artistic paths taken by individuals who initially painted according to common principles during their time in Paris. The works were mainly acquired in the 1950s and 1960s, thanks to the efforts of curator Helena Blum and her careful and active purchasing policy.

The collection features the work of most of the group's members, mainly oil paintings.

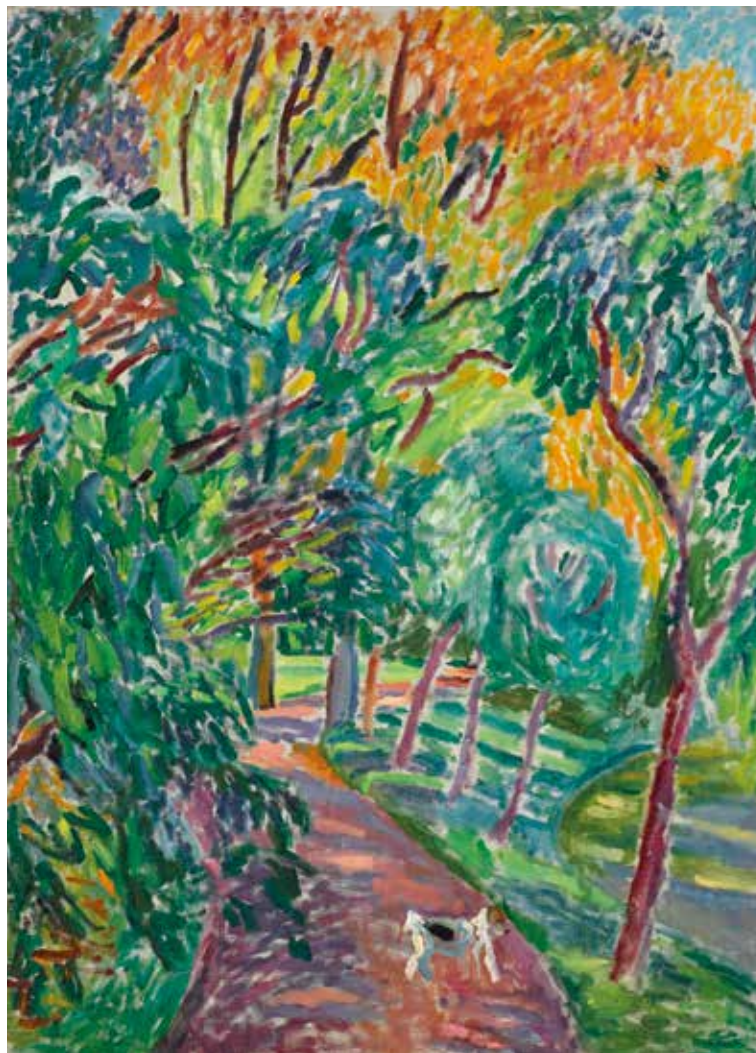
w charakterystyczny dla autora, groteskowy sposób. Drugi to ogromny jak na prace kapistów zimowy widok miasteczka, na którego odwrocie widnieje renesansowa uczta – jeden z ulubionych tematów malarza na początku lat trzydziestych XX wieku. Obraz ten nie był dotąd eksponowany ani publikowany.

Najbliższe koncepcji malarskiej Jana Cybisa były prace Hanny Rudzkiej-Cybisowej, która pozostała jej wierna do końca życia. Na przeciwległym biegunie znaleźli się Piotr Potworowski i Józef Jarema, których malarstwo rozwijało się stopniowo w stronę abstrakcji. Przykładem powojennej twórczości członków grupy i radykalnej realizacji ich postulatów teoretycznych są obrazy Jana Cybisa. Ich struktura malarska bliska jest reliefowi, a temat czasem mało czytelny. Uderza w nich wrażeniowość i budowanie nastroju za pomocą zestawień barw z zupełnym pominięciem konturu.

Kapiści w MNK

Muzeum Narodowe w Krakowie posiada dużą kolekcję prac kapistów. W większości są to dzieła powstałe w latach trzydziestych i po 1945 roku, co daje pogląd na różnorodność dróg artystycznych, którymi poszli poszczególni twórcy malujący początkowo – w czasie pobytu w Paryżu – według wspólnych zasad. Dzieła te zostały pozyskane głównie w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych dzięki staraniom oraz przemyślanej i aktywnej polityce zakupowej kustosz Heleny Blum.

Kolekcja ta obejmuje twórczość większości członków grupy, w tym przede wszystkim obrazy

● **Józef Czapski (1896–1993)**

Aleja w parku
1933, olej na płótnie
Muzeum Narodowe w Warszawie

Park Path
1933, oil on canvas
National Museum in Warsaw

● **Piotr Potworowski (1898–1962)**

Portret żony
ok. 1930, olej na płótnie
Muzeum Narodowe w Warszawie

Portrait of the Wife
ca. 1930, oil on canvas
National Museum in Warsaw

● **Artur Nacht-Samborski (1898–1974)**

Pejzaż z zatoką
po 1926, olej na płótnie
Muzeum Narodowe w Krakowie

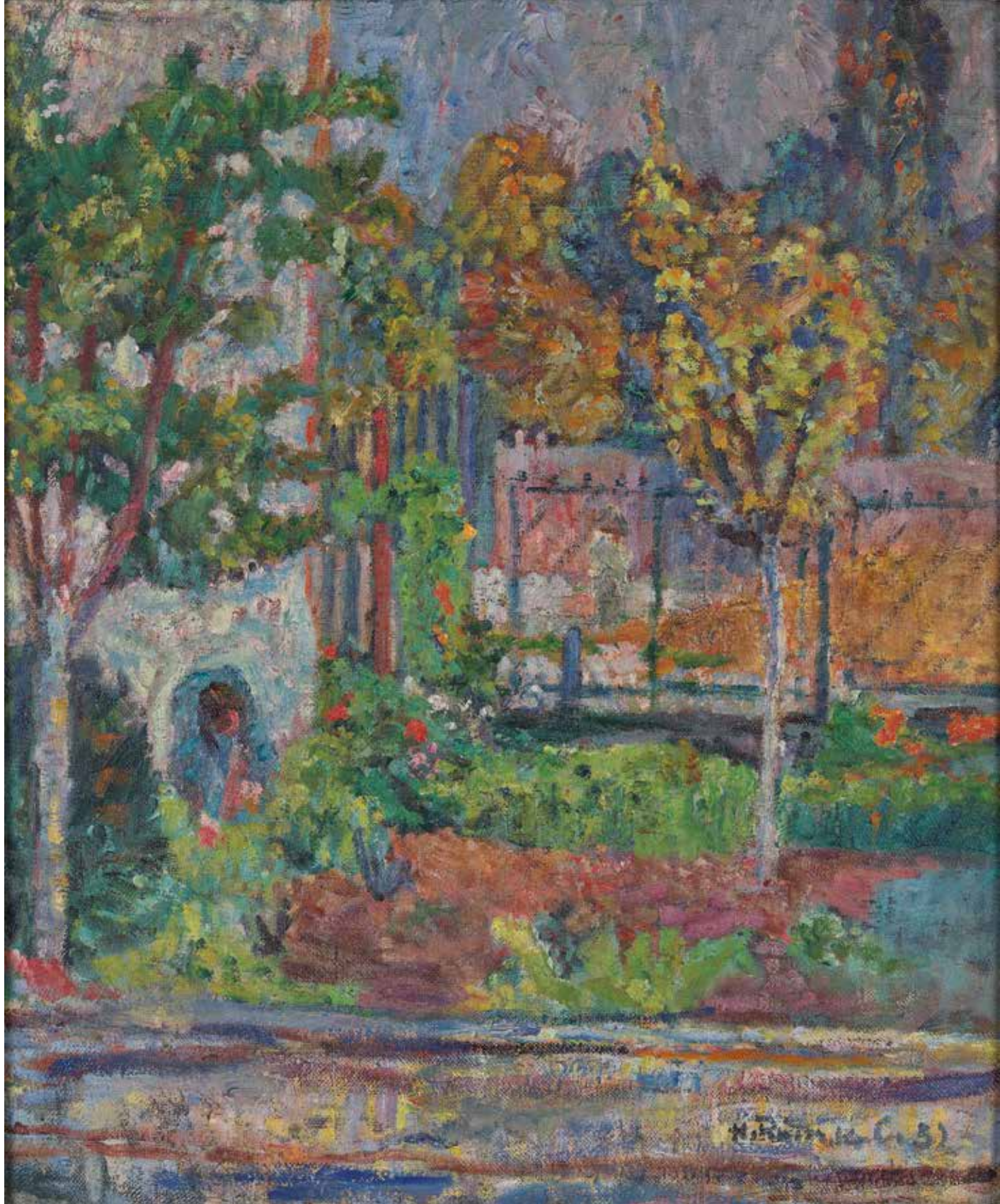
Landscape with a Bay
after 1926, oil on canvas
National Museum in Krakow

● **Artur Nacht-Samborski (1898–1974)**

Portret młodej kobiety w zielonej sukni
ok. 1930, olej na płótnie
Muzeum Narodowe w Warszawie

Portrait of a Young Woman in a Green Dress
ca. 1930, oil on canvas
National Museum in Warsaw

- **Stanisław Szczepański (1895–1973)**

Ogród z jabłonią (Park w słońcu)

1936, olej na płótnie

Muzeum Narodowe w Warszawie

Garden with an Apple Tree (Park in the Sun)

1936, oil on canvas

National Museum in Warsaw

“

- **Hanna Rudzka-Cybisowa (1897–1988)**

W ogrodzie

1932, olej na płótnie

Muzeum Narodowe w Krakowie

In the Garden

1932, oil on canvas

National Museum in Krakow

- **Marian Szczyrbuta (1899–1942)**

Widok z Klimontowa

1924, olej na tekturze

Muzeum Narodowe w Warszawie

View from Klimontów

1924, oil on cardboard

National Museum in Warsaw

olejne. Wyjątkiem są tu bogate archiwum Józefa Czapskiego – zawierające m.in. korespondencję, dokumenty warsztatowe, a przede wszystkim 275 woluminów dzienników, w nich zaś liczne prace na papierze – oraz prace malarskie Zygmunta Waliszewskiego i Hanny Rudzkiej-Cybisowej wykonane na tym samym podłożu.

W 1993 roku MNK zorganizowało pierwszą dużą wystawę grupy zatytułowaną „Gry barwne”, której kuratorem była Stefania Krzysztofowicz-Kozakowska. W 2016 roku Muzeum otworzyło Pawilon Józefa Czapskiego – swój nowy oddział mieszczący ekspozycję biograficzną tego niezwykłego człowieka oraz salę wystawową.

Skład grupy kapistów

W 1924 roku do Paryża wyjechali (alfabetycznie): Seweryn Boraczok (1898–1975), Jan Cybis (1897–1972), Józef Czapski (1896–1993), Józef Jarema (1900–1974), Artur Nacht (Nacht-Samborski; 1898–1974), Tadeusz Piotr Potworowski (1898–1962), Janina Przeclawska (Boddane; 1902–1974), Hanna Rudzka-Cybisowa (1897–1988), Janusz Strzałecki – Jast (1902–1983), Marian Szczyrbała (1899–1942) i Zygmunt Waliszewski (1897–1936).

W Paryżu do grupy dołączyli: Dorota Berlinerblau-Seydenmannowa (1898?–1943?), Stanisław Szczepański (1895–1973) i Jacek Puget (1904–1977) – jedyny rzeźbiarz. Z kapistami w Paryżu przyjaźnili się i okresowo studiowali m.in.: Jerzy Fedkowicz (1891–1959), Zygmunt Radnicki (1894–1969) oraz Jerzy Wolff (1902–1985).

The exceptions to this are the extensive archive of Józef Czapski – which includes letters, workshop records and, above all, 275 volumes of diaries containing numerous works on paper – and the paintings of Zygmunt Waliszewski and Hanna Rudzka-Cybisowa, which were made on the same material.

In 1993, the National Museum in Krakow organised the group's first major exhibition, entitled *Colour Games* and curated by Stefania Krzysztofowicz-Kozakowska. In 2016, the Museum opened the Józef Czapski Pavilion – its new branch housing a biographical exhibition of this remarkable man and an exhibition hall.

Composition of the Kapist Group

In 1924, the following went to Paris (in alphabetical order): Seweryn Boraczok (1898–1975), Jan Cybis (1897–1972), Józef Czapski (1896–1993), Józef Jarema (1900–1974), Artur Nacht (Nacht-Samborski; 1898–1974), Tadeusz Piotr Potworowski (1898–1962), Janina Przeclawska (Boddane; 1902–1974), Hanna Rudzka-Cybisowa (1897–1988), Janusz Strzałecki – Jast (1902–1983), Marian Szczyrbała (1899–1942) and Zygmunt Waliszewski (1897–1936).

In Paris, the group was joined by Dorota Berlinerblau-Seydenmannowa (1898?–1943?), Stanisław Szczepański (1895–1973) and Jacek Puget (1904–1977), the only sculptor. Friends and periodic students of the Kapists in Paris included Jerzy Fedkowicz (1891–1959), Zygmunt Radnicki (1894–1969) and Jerzy Wolff (1902–1985).

● Janusz Strzalecki – Jast (1902–1983)

Pejzaż
1925, olej na płótnie
Muzeum Narodowe w Warszawie

Landscape
1925, oil on canvas
National Museum in Warsaw

● Zygmunt Waliszewski (1897–1936)

Pejzaż zimowy
po 1930, olej na płótnie
Kolekcja prywatna – depozyt w Muzeum Narodowym w Krakowie

Winter Landscape
after 1930, oil on canvas
Private collection – deposited with the National Museum in Krakow

● Zygmunt Waliszewski (1897–1936)

Uczta
po 1930, olej na płótnie
Kolekcja prywatna – depozyt w Muzeum Narodowym w Krakowie

The Feast
after 1930, oil on canvas
Private collection – deposited with the National Museum in Krakow

Kapiści. Sto lat! Kapists. Happy 100th!

Wystawa • Exhibition

Muzeum Narodowe w Krakowie – MNK Czapski
• The National Museum in Krakow – The NMK Czapski Branch
11.10.2024–6.04.2025

Kuratorzy wystawy • Exhibition curators:
Agnieszka Kosińska, Światosław Lenartowicz

Koordynatorka wystawy • Exhibition coordinator:
Ewa Kalita-Garstka

Projekt aranżacji • Exhibition design:
Magdalena Paleczna

Projekt druków promocyjnych • Promotional prints design:
Aldona Pieszczyk

Publikacja • Publication

Tekst • Text:
Światosław Lenartowicz

Redaktor prowadzący, redakcja • Commissioning editor, editing:
Tomasz Pasteczka

Tłumaczenie na język angielski • English translation:
Karolina Dąbrowska

Korekta w języku polskim • Polish proofreading:
Katarzyna Kwinta

Korekta w języku angielskim • English proofreading:
Poleng

Projekt graficzny i skład • Graphic design and DTP:
Zofia Stawiska

Fotografie • Photographs:
Muzeum Górnośląskie w Bytomiu • Upper Silesian Museum in Bytom
(Witalis Szołtys); Muzeum Narodowe w Krakowie • National Museum
in Krakow (Paweł Czernicki, Karol Kowalik, Tomasz Markowski, Gregory
Michenaud, Anna Olchawska, Jacek Świdorski, Mirosław Żak); Muzeum
Narodowe w Warszawie • National Museum in Warsaw (Zbigniew Doliński,
Piotr Ligier, Krzysztof Wilczyński)

Dystrybucja • Distribution:
Katarzyna Mosur, Grażyna Juda, Agnieszka Żurek
Zapraszamy do • Please visit us at:
eksiegarnia.mnk.pl

Druk • Printed by: Drukarnia Skleniarz
Copyright © Muzeum Narodowe w Krakowie, 2024
ISBN: 978-83-7581-449-1

Na okładce • On the cover: Zygmunt Waliszewski, *W loży* | *In a Loge*, 1922, olej na tekturze
| oil on cardboard, Muzeum Narodowe w Krakowie | National Museum in Krakow

• Jacek Puget (1904–1977)

Portret Magdaleny Potworowskiej
po 1930, odlew w brązie
Muzeum Narodowe w Krakowie

Portrait of Magdalena Potworowska
after 1930, cast in bronze
National Museum in Krakow

Mecenas MNK
Patron of the NMK

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Polska Grupa Energetyczna

TOTALIZATOR
SPORTOWY

Radio
Kraków

Radio
Kraków
Kultura

TVP 3
KRAKÓW

Partnerzy Strategiczni MNK
Strategic Partners of the NMK

Partnerzy medialni
Media Partners